

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 8
The 8th STOU National Research Conference

การผลิตข้าวเหนียวดำพันธุ์ลิ้มผัวเชิงการค้าของเกษตรกรชาวม้งในตำบลเข็กน้อย
อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์

Commercial Purple Glutinous Rice (Luem Pua Variety) Production by Hmong Hill Tribe Farmers in
Khek Noi Sub-district, Khao Kho District, Phetchabun Province

ศิลา ศักดิ์เจริญชัยกุล (Sila Sakcharoenchaikul)¹

สุนันท์ สีสังข์ (Sunan Seesang)² อัจฉรา จิตตลดากร (Achara Chittaladakorn)³

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) ข้อมูลส่วนตัว สภาพทางสังคม และสภาพทางเศรษฐกิจของเกษตรกร (2) สภาพการผลิตข้าวเหนียวดำพันธุ์ลิ้มผัวของเกษตรกรเชิงการค้า (3) การปฏิบัติตามการเกษตรที่ดีที่เหมาะสมของเกษตรกรเพื่อการผลิตข้าวเหนียวดำพันธุ์ลิ้มผัวเชิงการค้า (4) ปัญหาของเกษตรกรในการผลิตข้าวเหนียวดำพันธุ์ลิ้มผัวเชิงการค้า และ (5) ความต้องการของเกษตรกรในการรับการส่งเสริมการผลิตข้าวเหนียวดำพันธุ์ลิ้มผัวเชิงการค้า ประชากรในการวิจัย คือ เกษตรกรชาวม้งผู้ปลูกข้าวเหนียวดำพันธุ์ลิ้มผัวในตำบลเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยทำการสุ่มตัวอย่างแบบง่ายได้ตัวอย่างจำนวน 149 ราย จากจำนวนประชากร 3,034 ครัวเรือน เครื่องมือที่ใช้คือแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป สถิติที่ใช้ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าต่ำสุด และค่าสูงสุด ผลการวิจัยพบว่า (1) เกษตรกรที่ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุเฉลี่ย 56.4 ปี มีสถานภาพสมรสแล้ว และไม่ได้รับการศึกษาร้อยละ 36.9 มีสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 6.80 คน มีแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 4.48 คน ส่วนใหญ่ไม่เป็นสมาชิกกลุ่ม องค์กร หรือสถาบันที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร ได้รับข่าวสารจากวิทยุโทรทัศน์ และสื่อในชุมชนจากหอกระจายข่าว เกษตรกรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำไร่ และมีพื้นที่ในการทำเกษตรเฉลี่ย 16.83 ไร่ โดยเป็นพื้นที่ของตนเองบางส่วนและเช่าพื้นที่บางส่วน แหล่งเงินทุนที่ใช้เป็นของตนเอง รายได้ภาคการเกษตรเฉลี่ย 202,818.79 บาท และรายได้นอกภาคการเกษตรเฉลี่ย 150,147.65 บาท (2) สภาพการผลิตข้าวเหนียวดำพันธุ์ลิ้มผัวพบว่า เกษตรกรมีจำนวนพื้นที่ปลูกข้าวเหนียวดำพันธุ์ลิ้มผัวเฉลี่ย 3.6 ไร่ มีประสบการณ์ในการปลูกเฉลี่ย 21.15 ปี ส่วนใหญ่ปลูกเพื่อบริโภคบางส่วนและจัดจำหน่ายบางส่วน ผลผลิตต่อไร่เฉลี่ย 340.34 กิโลกรัม ราคาจำหน่ายเฉลี่ยกิโลกรัมละ 18.52 บาท โดยพ่อค้ามารับซื้อถึงที่ (3) เกษตรกรส่วนใหญ่มีการปฏิบัติตามการเกษตรที่ดีที่เหมาะสมของเกษตรกรเพื่อการผลิตข้าวเหนียวดำพันธุ์ลิ้มผัวเชิงการค้า โดยปฏิบัติเป็นประจำในแต่ละประเด็น ยกเว้น ประเด็นการจัดการการปลูกและการดูแลเพื่อลดปริมาณข้าวเรือและข้าวพันธุ์อื่นปน และการบันทึกข้อมูล ที่ไม่เคยปฏิบัติ (4) ปัญหาของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวเหนียวดำพันธุ์ลิ้มผัว พบว่า เกษตรกรส่วนมากมีปัญหาเรื่องการบันทึกข้อมูลไม่สมบูรณ์ และแหล่งน้ำที่ใช้ไม่เพียงพอต่อฤดูเพาะปลูก (5) ความต้องการในการรับการส่งเสริมความรู้ในการผลิตข้าวเหนียวดำพันธุ์ลิ้มผัวเชิงการค้า พบว่าเกษตรกรส่วนมากมีความต้องการรับการส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับการตลาด การรวมกลุ่มเกษตรกร การเตรียมเมล็ดพันธุ์ และการแปรรูปข้าวเหนียวดำพันธุ์ลิ้มผัว

คำสำคัญ ข้าวเหนียวดำพันธุ์ลิ้มผัว การผลิตเชิงการค้า ชาวม้ง จังหวัดเพชรบูรณ์

¹ นักศึกษาหลักสูตรแขนงวิชาส่งเสริมการเกษตร สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช sila6512@gmail.com

² รองศาสตราจารย์ ประจำสาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช sunan.see@stou.ac.th

³ รองศาสตราจารย์ ประจำสาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช achara.jit@stou.ac.th

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 8

The 8th STOU National Research Conference

Abstract

The objectives of this research were to study: (1) personal, social, and economic data of farmers, (2) situations of commercial purple glutinous rice production by farmers, (3) commercial purple glutinous rice production adhering to good agricultural practice, (4) problems of farmers in commercial purple glutinous rice production, and (5) needs of farmers in an extension service for commercial purple glutinous rice production. The population of the research were 3,034 Hmong Hill Tribe farmers in Khek Noi Sub-District, Khao Kho District, Phetchabun Province who had grown commercial purple glutinous rice, 149 samples were selected by simple random sampling. The data were collected by a structural interviewed questionnaire. And analyzed by a computerized program. The statistical methods were frequency, percentage, mean, standard deviation, minimum and maximum values. The results of this study were found that (1) majority of interviewed farmers were male with the average age of 56.4 years, married and uneducated for 36.9 percent; averages of family member and labor were 6.80 and 4.48 persons; most of them were not member of an agricultural group, organization or institution; They had received an information from television and community media thru news tower. Most of them had grown field crop for occupation with an average farming area of 16.83 rai (1 rai = 1,600 square meters); they had their own farming land and rented some of the land; averages farm and non-farm income were 202,818.79 and 150,147.65 baht. (2) The conditions of commercial purple glutinous rice production, it was found that farmers had average 3.6 rai for growing purple glutinous rice with an average experience of 21.15 years. Most of them grew it for consumption and selling; the yield per rai was at 340.34 kilograms; the average selling price was 18.52 baht per kilogram by selling to the merchant at the village. (3) Most farmers practiced in commercial purple glutinous rice production adhering to good agricultural practice by frequently practicing in all requirements, but they had never practiced in the aspects of management of rice growing and reducing contaminated varieties and also recording data. (4) Problems of farmers in commercial purple glutinous rice production, it was found that most farmers had problems in incomplete record and insufficient water resource in growing season. (5) It was found that most farmers had needs in receiving knowledge support on marketing, organizing farmer group, seeds preparation, and processing purple glutinous rice.

Keywords: Purple Glutinous Rice (Luem Pua Variety), Commercial production, Hmong Hill Tribe, Phetchabun Province

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 8 The 8th STOU National Research Conference

บทนำ

ประเทศไทยเป็นประเทศที่ให้ความสำคัญกับข้าวเป็นอย่างมาก เพราะข้าว นับเป็นอาหารจานหลักของคนไทยที่ต้องรับประทานข้าวกันเกือบทุกมื้อ ปัจจุบันประเทศไทยมีข้าวหลากหลายสายพันธุ์ ทั้งข้าวพันธุ์ดั้งเดิมตั้งแต่สมัยอดีต หรือข้าวที่ได้รับการปรับปรุงพัฒนาพันธุ์ แต่อย่างไรก็ตามในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา เกิดกระแสการรักสุขภาพของผู้บริโภค ทำให้ให้เกิดความนิยมในการรับประทานข้าวกล้อง ข้าวไรซ์เบอร์รี่ ข้าวมันปู ข้าวสีนิล และรวมถึงข้าวเหนียวดำพันธุ์ลิ้มผั่วด้วย (มูลนิธิข้าวไทยในพระบรมราชูปถัมภ์, 2552)

ข้าวเหนียวดำพันธุ์ลิ้มผั่ว เป็นข้าวเหนียวนาปีที่ เป็นสายพันธุ์ข้าวไรซ์โบราณชนิดหนึ่ง แต่เดิมเป็นพันธุ์ข้าวของชาวม้ง ที่นิยมใช้ในการประกอบพิธีกรรมหรือนำมาแปรรูปให้กลายเป็นแป้งแล้วนำไปย่าง เพื่อพกไว้บริโภคระหว่างการเดินทาง นิยมปลูกในพื้นที่สูงซึ่งมีอากาศเย็นตลอดทั้งปี มีจุดเด่นที่สำคัญในเรื่องของความหอม ความอร่อย เวลารับประทานจะรู้สึกนุ่ม กรอบกรอบ และยังอุดมไปด้วยสารต้านอนุมูลอิสระ ซึ่งเป็นสาระสำคัญที่มีฤทธิ์ต่อต้านอนุมูลอิสระ เช่นเดียวกับวิตามินอี แต่มีคุณสมบัติดีกว่า และยังช่วยในเรื่องต่อกระดูก ใช้เป็นยารักษาโรคตามภูมิปัญญาท้องถิ่น ทั้งอาการตกเลือดหลังคลอด โรคท้องร่วง โรคผิวหนังและมะเร็ง เป็นต้น (กรมการข้าว, 2559) ซึ่งจากรายงานของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2561) รายงานว่า พื้นที่ปลูกข้าวเหนียวพันธุ์ลิ้มผั่วทั่วประเทศมีพื้นที่ปลูกประมาณ 3 แสนไร่ โดยพื้นที่ปลูกร้อยละ 60 จะปลูกในพื้นที่ภาคเหนือ โดยเฉพาะ 3 จังหวัด ได้แก่ อุดรดิตถ์ พิษณุโลก และเพชรบูรณ์ มีพื้นที่ปลูกมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากการปลูกข้าวเหนียวดำพันธุ์ลิ้มผั่ว ในพื้นที่ทางการเกษตรบนที่สูง ได้ผลผลิต 400 กิโลกรัมต่อไร่ แต่ในพื้นที่ราบลุ่มได้ผลผลิตน้อยกว่าประมาณ 200 กิโลกรัมต่อไร่ อีกทั้งข้าวเหนียวดำพันธุ์ลิ้มผั่วที่เก็บเกี่ยวจากบนพื้นที่สูง ยังพบว่ามีสีของเมล็ดพันธุ์สวย มีคุณค่าทางโภชนาการสูงกว่าที่ราบ ดังนั้นพื้นที่ที่เหมาะสมที่ควรส่งเสริมให้มีการปลูกข้าวเหนียวดำพันธุ์ลิ้มผั่ว จึงเป็นพื้นที่บนที่สูง

พื้นที่ตำบลเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ ถือเป็นพื้นที่หนึ่งที่มีการปลูกข้าวเหนียวดำพันธุ์ลิ้มผั่วค่อนข้างมาก เพราะเป็นพันธุ์ข้าวท้องถิ่นที่เกษตรกรชาวม้งในพื้นที่ปลูกกันมาตั้งแต่อดีต พื้นที่ตำบลเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ มีความเหมาะสมทั้งสภาพดิน สภาพอากาศ อีกทั้งความเชี่ยวชาญของเกษตรกร โดยในอดีตเกษตรกรชาวม้งปลูกข้าวเหนียวดำพันธุ์ลิ้มผั่วเพื่อบริโภคภายในครัวเรือนเป็นหลัก แต่ในปัจจุบันกระแสความต้องการบริโภคมีมากขึ้น ทำให้เกษตรกรชาวม้งเริ่มหันมาปลูกข้าวเหนียวดำพันธุ์ลิ้มผั่วในเชิงการค้ามากขึ้น (องค์การบริหารส่วนตำบลเข็กน้อย, 2558) ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการศึกษา ศักยภาพการผลิตข้าวเหนียวดำพันธุ์ลิ้มผั่วของเกษตรกรชาวม้งในตำบลเข็กน้อย เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ในการส่งเสริม ปรับปรุง และพัฒนาการผลิตข้าวเหนียวดำพันธุ์ลิ้มผั่วเชิงการค้าให้กับเกษตรกรชาวม้งในตำบลเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ อีกทั้งยังเป็นข้อมูลพื้นฐานให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาการผลิตข้าวเหนียวดำพันธุ์ลิ้มผั่ว ในเชิงการค้าต่อไป

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 8 The 8th STOU National Research Conference

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาข้อมูลส่วนตัว สภาพทางสังคม และสภาพทางเศรษฐกิจของเกษตรกร
- 2) เพื่อศึกษาสภาพการผลิตข้าวเหนียวดำพันธุ์ลิ้มผั่วของเกษตรกรเชิงการค้า
- 3) เพื่อศึกษาศักยภาพในการปฏิบัติตามการเกษตรที่เหมาะสมของเกษตรกรเพื่อการผลิตข้าวเหนียวดำพันธุ์ลิ้มผั่วเชิงการค้า
- 4) เพื่อศึกษาปัญหาของเกษตรกรในการผลิตข้าวเหนียวดำพันธุ์ลิ้มผั่วเชิงการค้า
- 5) เพื่อศึกษาความต้องการของเกษตรกรในการรับการส่งเสริมการผลิตข้าวเหนียวดำพันธุ์ลิ้มผั่วเชิงการค้า

ระเบียบวิธีวิจัย

ประชากรในการศึกษา คือ เกษตรกรชาวม้งที่ปลูกข้าวเหนียวดำพันธุ์ลิ้มผั่วในตำบลเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวน 3,034 ครัวเรือน ทำการสุ่มตัวอย่างจากประชากร คำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Taro Yamane ที่ความคลาดเคลื่อน (e) ร้อยละ 8.00 ได้กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาจำนวน 149 ราย สุ่มตัวอย่างแบบง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ซึ่งมีลักษณะคำถามเป็นปลายปิด (close-ended questions) และปลายเปิด (open-ended questions) แบ่งเป็น 5 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัว สภาพทางสังคม และเศรษฐกิจของเกษตรกร ตอนที่ 2 สภาพการผลิตข้าวเหนียวดำพันธุ์ลิ้มผั่วของเกษตรกรเชิงการค้า ตอนที่ 3 ศักยภาพในการปฏิบัติตามการเกษตรที่เหมาะสมของเกษตรกรในการผลิตข้าวเหนียวดำพันธุ์ลิ้มผั่วเชิงการค้า ตอนที่ 4 ปัญหาของเกษตรกรในการผลิตข้าวเหนียวดำพันธุ์ลิ้มผั่วเชิงการค้า และตอนที่ 5 ความต้องการของเกษตรกรในการรับการส่งเสริมการผลิตข้าวเหนียวดำพันธุ์ลิ้มผั่วเชิงการค้า การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสถิติสำเร็จรูป โดยใช้สถิติ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลส่วนตัว สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวเหนียวดำพันธุ์ลิ้มผั่ว

เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชายร้อยละ 56.4 อายุเฉลี่ย 40.51 ปี มีสถานภาพสมรส และร้อยละ 36.9 ไม่ได้รับการศึกษา มีสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 6.80 คน มีแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 4.48 คน เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่เป็นสมาชิกกลุ่ม องค์กร หรือสถาบันที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร สื่อในครัวเรือนส่วนใหญ่ได้รับจากวิทยุโทรทัศน์และสื่อในชุมชนจากหอกระจายข่าว

เกษตรกรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำไร่ มีพื้นที่ในการทำเกษตรเฉลี่ย 16.83 ไร่ ลักษณะการถือครองในการทำเกษตรเป็นพื้นที่ของตนเองบางส่วนและเช่าพื้นที่บางส่วน และแหล่งเงินทุนที่ใช้เป็นของตนเอง โดยรายได้จากการเกษตรของครอบครัวทั้งหมดเฉลี่ย 202,818.79 บาท และรายได้นอกภาคการเกษตรที่ได้ทั้งหมดเฉลี่ย 150,147.65 บาท ตามลำดับ

2. สภาพการผลิตข้าวเหนียวดำพันธุ์ลิ้มผั่วของเกษตรกรเชิงการค้า

เกษตรกรส่วนใหญ่มีขนาดพื้นที่ปลูกข้าวเหนียวดำพันธุ์ลิ้มผั่วเฉลี่ย 3.6 ไร่ มีประสบการณ์ในการปลูกข้าวเหนียวดำพันธุ์ลิ้มผั่วเฉลี่ย 21.15 ปี ส่วนใหญ่ปลูกเพื่อเก็บไว้บริโภคบางส่วนและจำหน่ายบางส่วน ลักษณะของดินที่ใช้ปลูกส่วนใหญ่ปลูกใน

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 8

The 8th STOU National Research Conference

พื้นที่ดินร่วนปนดินเหนียว เกษตรกรทั้งหมดใช้แหล่งน้ำจากน้ำฝน และมีวิธีการปลูกแบบข้าวไร่ พันธุ์ข้าวที่เกษตรกรส่วนใหญ่ใช้คือ พันธุ์พื้นเมืองของเกษตรกรเอง โดยเมล็ดพันธุ์มาจากการผลิตเองทั้งหมด อัตราเมล็ดพันธุ์ที่ใช้ 17.87 กิโลกรัม/ไร่ และเกษตรกรส่วนใหญ่ไม่มีการไถเตรียมดินก่อนปลูก เกษตรกรส่วนใหญ่มีการใส่ปุ๋ยจำนวน 2 ครั้ง ใช้ปุ๋ยเคมีสูตร 15 - 15 - 15 โดยใส่ปุ๋ยในระยะ พร้อมปลูก แหล่งที่มาของปุ๋ยที่ใช้มาจากร้านค้าในตำบล เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่มีการป้องกันกำจัดโรค/แมลงศัตรูพืช มีการกำจัด วัชพืช 2 ครั้ง และแหล่งที่มาของสารป้องกันกำจัดโรค/แมลง วัชพืช และศัตรูพืชที่ใช้ในการผลิตข้าวเหนียวดำพันธุ์ลิ้มผัวมาจาก ร้านค้าในตำบล เกษตรกรส่วนใหญ่ใช้แรงงานคนในการเก็บเกี่ยวผลผลิต จำนวนผลผลิตที่ได้ต่อไร่เฉลี่ยที่ 340.34 กิโลกรัม โดยมี ราคาขายผลผลิตเฉลี่ยกิโลกรัมละ 18.52 บาท เกษตรกรมีรายได้จากการจำหน่ายข้าวเหนียวดำพันธุ์ลิ้มผัวทั้งหมดเฉลี่ย 6,028.78 บาทต่อไร่ ซึ่งขนส่งผลผลิตโดยใช้รถยนต์ส่วนตัว โดยจำหน่ายผลผลิตให้กับพ่อค้าที่มารับซื้อถึงที่ และเกษตรกรมีการนำข้าวเหนียวดำพันธุ์ลิ้มผัวไปแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์อื่นๆ ซึ่งโดยส่วนใหญ่นำไปแปรรูปเป็นขนมพื้นบ้าน

3. ศักยภาพในการปฏิบัติตามการเกษตรที่ดีที่เหมาะสมของเกษตรกรเพื่อการผลิตข้าวเหนียวดำพันธุ์ลิ้มผัวเชิงการค้า

เกษตรกรส่วนใหญ่มีศักยภาพในการปฏิบัติตามการเกษตรที่ดีที่เหมาะสม (GAP) ในเรื่อง แหล่งน้ำและคุณภาพน้ำ เหมาะสม คือ น้ำที่ใช้ได้จากแหล่งที่ไม่มีสภาพแวดล้อมซึ่งก่อให้เกิดการปนเปื้อน (ร้อยละ 100.0) รองลงมา คือ พื้นที่เพาะปลูก เหมาะสมโดยเป็นพื้นที่ที่ไม่มีวัตถุอันตรายที่จะทำให้เกิดการตกค้างหรือปนเปื้อนในผลผลิต (ร้อยละ 98.0) นอกจากนี้ เกษตรกร สามารถเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยวได้ตามเกณฑ์ (ร้อยละ 91.9) การใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตร (ร้อยละ 83.9) การขนย้าย การเก็บรักษา และการรวบรวมข้าวเปลือก (ร้อยละ 89.0) สำหรับการจัดการคุณภาพในกระบวนการผลิตก่อนการเก็บเกี่ยว เพียงร้อยละ 50.7 แต่กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด ไม่มีการบันทึกข้อมูลและการตามสอบ

4. ปัญหาของเกษตรกรในการผลิตข้าวเหนียวดำพันธุ์ลิ้มผัวเชิงการค้า

เกษตรกรผู้ปลูกข้าวเหนียวดำพันธุ์ลิ้มผัวส่วนมากพบปัญหา การบันทึกข้อมูลไม่สมบูรณ์ และแหล่งน้ำที่ใช้ไม่ เพียงพอต่อฤดูเพาะปลูก ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ประเด็นปัญหาของเกษตรกรในการผลิตข้าวเหนียวดำพันธุ์ลิ้มผัวเชิงการค้า

ประเด็นปัญหา	ค่าเฉลี่ย	ระดับปัญหา
1. แหล่งน้ำใช้ไม่เพียงพอ	2.30	มาก
2. พื้นที่ปลูกไม่เหมาะสม	1.78	ปานกลาง
3. การใช้วัตถุอันตราย	1.14	น้อย
4. การจัดการคุณภาพ	0.66	ไม่มี
5. การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว	0.32	ไม่มี
6. การขนย้าย การเก็บรักษา และการรวบรวมข้าวเหนียวดำพันธุ์ลิ้มผัว	0.32	ไม่มี
7. การบันทึกข้อมูลไม่สมบูรณ์	2.98	มาก

หมายเหตุ ระดับของปัญหา 0.00-0.75 = ไม่มีปัญหา 0.76 - 1.50 = น้อย 1.51 - 2.25 = ปานกลาง 2.26 - 3.00 = มาก

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 8
The 8th STOU National Research Conference

5. ความต้องการของเกษตรกรในการรับการส่งเสริมการผลิตข้าวเหนียวดำพันธุ์ลิ้มผั่วเชิงการค้า

เกษตรกรผู้ปลูกข้าวเหนียวดำพันธุ์ลิ้มผั่วส่วนมากมีความต้องการในการรับการส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับการตลาดข้าวเหนียวดำพันธุ์ลิ้มผั่ว การรวมกลุ่มเกษตรกร การเตรียมเมล็ดพันธุ์ การแปรรูปข้าว การดูแลรักษา การปลูกข้าว การเตรียมดิน มาตรฐานการผลิตข้าวตามระบบการปฏิบัติที่ดี มาตรฐานสินค้าข้าวเหนียวดำพันธุ์ลิ้มผั่ว การใช้วัตถุดิบทรายทางการเกษตร การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว ตามลำดับ ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ความต้องการของเกษตรกรในการรับการส่งเสริมความรู้การผลิตข้าวเหนียวดำพันธุ์ลิ้มผั่วเชิงการค้า

ประเด็นความต้องการ	ค่าเฉลี่ย	ระดับความต้องการ
1.การปลูกข้าว	2.62	มาก
2. การเตรียมดิน	2.62	มาก
3.การเตรียมเมล็ดพันธุ์	2.64	มาก
4.การดูแลรักษา	2.62	มาก
5.การใช้วัตถุดิบทรายทางการเกษตร	2.19	ปานกลาง
6.การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว	2.17	ปานกลาง
7.มาตรฐานสินค้าข้าว	2.41	มาก
8.มาตรฐานการผลิตข้าวตามระบบการปฏิบัติที่ดี	2.44	มาก
9.การรวมกลุ่มเกษตรกร	2.77	มาก
10.การตลาดข้าวเหนียวดำพันธุ์ลิ้มผั่ว	2.95	มาก
11.การแปรรูปข้าวเหนียวดำพันธุ์ลิ้มผั่ว	2.63	มาก

หมายเหตุ ระดับความต้องการ 1.00 - 1.66 = น้อย 1.67 - 2.33 = ปานกลาง 2.34 - 3.00 = มาก

อภิปรายผลการวิจัย

1. สภาพทางสังคมของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวเหนียวดำพันธุ์ลิ้มผั่ว

เกษตรกรมีอายุเฉลี่ย 40.51 ปี โดยร้อยละ 36.9 ไม่ได้รับการศึกษา เนื่องจากเป็นกลุ่มเกษตรกรชาววังที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ก่อนที่ทางภาครัฐจะเข้าไปจัดระบบการเรียนการสอนขั้นพื้นฐาน จึงทำให้เกษตรกรกลุ่มนี้ขาดโอกาสทางการศึกษา ส่วนเกษตรกรกลุ่มที่ได้รับการศึกษานั้นเมื่อเทียบตามสัดส่วนแล้วมีถึงร้อยละ 63.1 และจากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดมีเกษตรกรถึงร้อยละ 4.0 ที่จบระดับชั้นปริญญาตรีขึ้นไป แสดงให้เห็นว่าเกษตรกรชาววัง ตำบลเข็กน้อย ถือเป็นกลุ่มเกษตรกรที่มีศักยภาพในการเรียนรู้และเหมาะสมแก่การเข้าไปส่งเสริมเป็นอย่างยิ่ง มีสมาชิกในครัวเรือน เฉลี่ย 6.80 คน มีแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 4.48 คน ส่วนใหญ่ไม่เป็นสมาชิกกลุ่ม องค์กร หรือสถาบันที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร เนื่องจากการที่เกษตรกรส่วนใหญ่ยังไม่เห็นถึง

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 8 The 8th STOU National Research Conference

ความสำคัญและประโยชน์ที่จะได้รับจากการรวมกลุ่ม ส่งผลให้เกษตรกรไม่ได้รับโอกาสในด้านองค์ความรู้ ขาดสาร และแหล่งเงินทุน สอดคล้องกับงานวิจัยของปัฐภากร สร้อยสูงเนิน (2559) ผลการศึกษา พบว่า เกษตรกรที่ปลูกข้าวส่วนใหญ่เป็นเพศชายมีอายุเฉลี่ย 52.7 ปี ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับประถมศึกษา และสอดคล้องกับงานวิจัยของวัลย์ลิกา พลเสน (2560) ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ มีอายุเฉลี่ย 50.97 ปี จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

2. สภาพทางเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวเหนียวดำพันธุ์ลิ้มผัว

เกษตรกรทั้งหมดประกอบอาชีพทำไร่ และมีอาชีพเสริมรับจ้าง อาชีพทำสวนผลไม้/สวนผัก อาชีพค้าขาย อาชีพรับราชการ/รัฐวิสาหกิจ และอาชีพเลี้ยงสัตว์ ส่วนใหญ่ถือครองพื้นที่ทำการเกษตร แบบเป็นทั้งพื้นที่ของตนเองและพื้นที่เช่า มีแหล่งเงินทุนในการทำเกษตร คือ ใช้เงินทุนของตนเอง และ ใช้เงินทุนจากญาติ/พี่น้อง ทั้งนี้เนื่องจากพื้นที่ทำการเกษตรของเกษตรกรในตำบลเข็กน้อยเป็นพื้นที่ของราชพัสดุ เกษตรกรจึงไม่มีเอกสารสิทธิ์ในพื้นที่ ทำให้เกษตรกรไม่สามารถนำพื้นที่ไปแปลงเป็นทุนเหมือนกับเกษตรกรที่มีเอกสารสิทธิ์ในพื้นที่อื่นๆ ประกอบกับการที่พื้นที่มีอยู่อย่างจำกัด แต่จำนวนประชากรนับวันจะยิ่งเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ปัจจุบันเกษตรกรส่วนใหญ่จึงต้องไปเช่าพื้นที่ที่อยู่บริเวณรอยต่อของตำบลเข็กน้อยเพื่อทำการเกษตร สอดคล้องกับงานวิจัยของวัลย์ลิกา พลเสน (2560) ผลการศึกษา พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ใช้ทุนในการปลูกข้าวจากทุนของตนเอง

3. สภาพการผลิตข้าวเหนียวดำพันธุ์ลิ้มผัวของเกษตรกร

เกษตรกรมีพื้นที่ปลูกข้าวเหนียวดำพันธุ์ลิ้มผัวเฉลี่ย 3.6 ไร่ มีประสบการณ์ในการปลูกเฉลี่ย 21.15 ปี ซึ่งถือว่าเป็นเกษตรกรที่มีความชำนาญในปลูกข้าวเหนียวดำพันธุ์ลิ้มผัวเป็นอย่างดี ส่วนใหญ่ปลูกข้าวเหนียวดำพันธุ์ลิ้มผัวเพื่อเก็บไว้บริโภคบางส่วนและจัดจำหน่ายบางส่วน ลักษณะของดินที่ใช้เป็นดินร่วนปนดินเหนียว แหล่งน้ำที่ใช้ในการผลิตคือน้ำฝนทั้งหมดและมีวิธีการปลูกข้าวเหนียวดำพันธุ์ลิ้มผัวแบบข้าวไร่ การเตรียมพื้นที่นั้น พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่มีการไถเตรียมดิน เนื่องจากพื้นที่ส่วนใหญ่มีความลาดชันตามไหล่เขา ไม่เหมาะกับการไถเตรียมดิน ส่วนข้อมูลการเก็บเกี่ยวผลผลิตข้าวเหนียวดำพันธุ์ลิ้มผัวนั้น จากผลการวิจัยพบว่าเกษตรกรมีผลผลิตเฉลี่ยที่ 340.34 กิโลกรัมต่อไร่ ซึ่งถือว่าผลผลิตต่อไร่ยังไม่ดีนัก แม้ว่าเกษตรกรส่วนใหญ่จะมีประสบการณ์ในการปลูกที่มาก ซึ่งพบว่าการขาดความรู้ในการปลูกและการจัดการดูแลข้าวเหนียวดำพันธุ์ลิ้มผัวที่ถูกต้องตามหลักวิชาการเพื่อให้ได้ผลผลิตที่สูง สอดคล้องกับงานวิจัยของวัลย์ลิกา พลเสน (2560) ผลการศึกษา พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการปลูกข้าวเปลือกไรซ์เบอร์รี่มากกว่า 2 ปี และเน้นปลูกเพื่อการค้าเป็นหลัก

4. ศักยภาพในการปฏิบัติตามการเกษตรที่ดีที่เหมาะสมของเกษตรกรเพื่อการผลิตข้าวเหนียวดำพันธุ์ลิ้มผัวเชิงการค้า

ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีศักยภาพในการผลิตข้าวเหนียวดำพันธุ์ลิ้มผัวตามหลักการปฏิบัติตามการเกษตรที่ดีที่เหมาะสม (GAP) โดยเกษตรกรเกือบทั้งหมดมีการปฏิบัติเป็นประจำในเรื่อง แหล่งน้ำและคุณภาพน้ำ คือน้ำที่ใช้ได้จากแหล่งที่ไม่มีสภาพแวดล้อมซึ่งก่อให้เกิดการปนเปื้อน พื้นที่เพาะปลูกเป็นพื้นที่ที่ไม่มีวัตถุอันตรายที่จะทำให้เกิดการตกค้างหรือปนเปื้อนในผลผลิต การใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตรนั้นเกษตรกรมีความรู้พื้นฐานในการใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตรที่ถูกต้องและปลอดภัย ใช้ตามคำแนะนำของกรมการข้าวหรือกรมวิชาการเกษตร และคำแนะนำในฉลากที่ขึ้นทะเบียนอย่างถูกต้องกับกรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ไม่ใช้วัตถุอันตรายที่ระบุในทะเบียนวัตถุอันตรายทางการเกษตรที่ห้ามใช้ และกรณีที่เกิดผลผลิตเพื่อส่งออกไม่ใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตรที่ประเทศคู่ค้าห้ามใช้ การจัดการคุณภาพในกระบวนการผลิตมีการเลือกเมล็ดพันธุ์ที่มีคุณภาพตรงตามพันธุ์ และมาจากแหล่งผลิตเมล็ดพันธุ์ที่เชื่อถือได้ จำนวนต้นของข้าวพันธุ์นั้นปนให้ได้ไม่เกิน 2 เปอร์เซ็นต์ เกษตรกรมีการสำรวจการเข้าทำลายของศัตรูพืชที่มีต่อข้าว การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บ

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 8

The 8th STOU National Research Conference

เกี่ยวกับการจัดการเพื่อให้ได้ข้าวเปลือกที่มีคุณภาพการสี การเก็บเกี่ยวและการนวด มีอุปกรณ์ เครื่องมือ และภาชนะบรรจุที่ใช้ในการเก็บเกี่ยวและนวดข้าว ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อคุณภาพของผลผลิต และไม่ทำให้เกิดการปนของข้าวพันธุ์อื่น อีกทั้งมีวิธีการเก็บเกี่ยวที่ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อคุณภาพของผลผลิตและไม่ทำให้เกิดการปนของข้าวพันธุ์อื่น กรณีนวดด้วยเครื่องหรือเก็บเกี่ยวด้วยเครื่องเกี่ยวนวด ถ้าเกี่ยวข้าวพันธุ์อื่นมาก่อนได้มีการกำจัดข้าวพันธุ์อื่นที่ตกค้างในเครื่องออก ทำให้ได้เมล็ดข้าวเปลือกแห้งสำหรับการซื้อขายที่มีความชื้นไม่เกิน 15 เปอร์เซ็นต์ และสำหรับการเก็บรักษาได้เมล็ดข้าวเปลือกแห้งที่มีความชื้นไม่เกิน 14 เปอร์เซ็นต์ การขนย้าย การเก็บรักษา และการรวบรวมข้าวเปลือก มีอุปกรณ์ ภาชนะบรรจุ และพาหนะที่ใช้ในการขนย้าย และเก็บรักษาต้องสะอาด สามารถป้องกันผลกระทบต่อคุณภาพของข้าวเปลือก และป้องกันการปนเปื้อนจากอันตรายและสิ่งแปลกปลอมที่มีผลต่อความปลอดภัยในการบริโภค รวมทั้งไม่ทำให้เกิดการปนของข้าวพันธุ์อื่น สถานที่เก็บรวบรวม และสถานที่เก็บรักษาต้องถูกสุขลักษณะ สะอาดและมีการถ่ายเทอากาศดี สามารถป้องกันการปนเปื้อนจากอันตรายและสิ่งแปลกปลอมที่มีผลต่อความปลอดภัยในการบริโภค และป้องกันการปนของข้าวพันธุ์อื่นได้ ส่วนวิธีการขนย้าย การเก็บรักษา และรวบรวมข้าวเปลือกนั้นจะไม่ทำให้ข้าวเปลือกเสียหาย และทำให้เกิดการปนของข้าวพันธุ์อื่น และกรณีผลิตข้าวหลายพันธุ์ ได้มีการจัดการเพื่อป้องกันการปนของข้าวต่างพันธุ์ได้

5. ปัญหาของเกษตรกรในการผลิตข้าวเหนียวดำพันธุ์ลิ้มผัวเชิงการค้า

ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรมีปัญหาในด้านการบันทึกข้อมูลไม่สมบูรณ์ เนื่องจากการที่เกษตรกรส่วนหนึ่งไม่ได้รับการศึกษา ทำให้ไม่สามารถจดบันทึกข้อมูลต่างๆ ได้ และประเด็นรองลงมา คือ แหล่งน้ำที่ใช้ไม่เพียงพอต่อฤดูเพาะปลูก เนื่องจากแหล่งน้ำที่ได้รับ และใช้ในการเกษตรทั้งหมดมาจากแหล่งเดียวคือน้ำฝน

6. ความต้องการของเกษตรกรในการรับการส่งเสริมการผลิตข้าวเหนียวดำพันธุ์ลิ้มผัวเชิงการค้า

เกษตรกรมีความต้องการระดับมาก ในการรับการส่งเสริมความรู้การผลิตข้าวเหนียวดำพันธุ์ลิ้มผัวเชิงการค้าทุกประเด็น ความต้องการของเกษตรกรนี้จะนำมาซึ่งการพัฒนาผลผลิตที่เหมาะสม ทำให้เกษตรกรจะได้มีรายได้ที่ดีขึ้น อีกทั้งยังเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจภายในชุมชนอีกด้วย สอดคล้องกับพงษ์ศักดิ์ อังกลีธ (2551) กล่าวว่า การส่งเสริมการเกษตรหมายถึง กระบวนการการพัฒนาความรู้ของเกษตรกร จากการนำเทคโนโลยีที่เหมาะสมผสมผสานกับภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อมุ่งพัฒนาผลผลิตที่เหมาะสมกับการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ ก่อให้เกิดการพัฒนารายได้ เศรษฐกิจ ทำให้ชีวิตครอบครัวเกษตรกรอยู่พอดีกินพอดี และมีความสุขอันเป็นผลต่อการพัฒนาชุมชนชนบทให้มีความมั่นคงและมั่งคั่งในที่สุด

7. สรุปภาพรวมของผลการศึกษา

จากการศึกษาในภาพรวม พบว่า เกษตรกรชาวม้งส่วนใหญ่ ในตำบลเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ มีศักยภาพในการผลิตข้าวเหนียวดำพันธุ์ลิ้มผัวในเชิงการค้าค่อนข้างสูง เพราะมีความพร้อมทั้งในด้านจำนวนพื้นที่ปลูก สภาพภูมิอากาศ ความรู้ความเข้าใจในการผลิตข้าวเหนียวดำพันธุ์ลิ้มผัวให้มีคุณภาพ ทั้งคุณภาพของเมล็ดข้าว ความปลอดภัยต่อผู้บริโภค และการเพิ่มปริมาณผลผลิตต่อไร่ให้สูง

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 8 The 8th STOU National Research Conference

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1 ควรจะมีการจัดองค์กรที่เป็นกลไกในการนำความรู้ ทักษะ และปัจจัยการผลิตที่จำเป็นไปสู่เกษตรกรชาวมังผู้ปลูกข้าวเหนียวดำพันธุ์ลิ้มผั่ว และวางแนวทางการส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดความเชื่อมั่นเพื่อเสริมสร้างศักยภาพเกษตรกรในการปลูกข้าวลิ้มผั่วในเชิงการค้า เมื่อเกษตรกรมีการศึกษา มีความรู้พัฒนาตนเอง โดยมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนการส่งเสริมทุกขั้นตอนแล้ว เกษตรกรจะสามารถผลิตข้าวเหนียวดำพันธุ์ลิ้มผั่วในเชิงการค้าได้

1.2 จากผลการวิจัยพบว่าแหล่งน้ำที่ได้รับและใช้ในการเกษตรทั้งหมดมาจากแหล่งเดียวคือน้ำฝน จึงเกิดปัญหาแหล่งน้ำที่ใช้ไม่เพียงพอต่อฤดูเพาะปลูก จึงควรมีการแก้ไขปัญหาสภาพการขาดแคลนนี้ด้วยการจัดเก็บด้วยวิธีที่เหมาะสม และควรมีการก่อสร้างงานพัฒนาแหล่งน้ำประเภทต่างๆ ตามความเหมาะสม

2 ข้อเสนอแนะในการดำเนินการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับศักยภาพการส่งเสริมการผลิตข้าวเหนียวดำพันธุ์ลิ้มผั่วเชิงการค้าของเกษตรกรที่ได้ผลสำเร็จ

2.2 ควรมีการส่งเสริมการวิจัยเกี่ยวกับการวางแนวทางการพัฒนาส่งเสริมการผลิตข้าวเหนียวดำพันธุ์ลิ้มผั่วเชิงการค้าจนเป็นผลสำเร็จ

2.3 ควรมีการศึกษาศักยภาพการส่งเสริมการผลิตข้าวเหนียวดำพันธุ์ลิ้มผั่วเชิงการค้าของเกษตรกรในเชิงคุณภาพ

เอกสารอ้างอิง

กรมการข้าว. (2559). องค์ความรู้เรื่องข้าว กองวิจัยและพัฒนาข้าว. สืบค้นวันที่ 26 ธันวาคม 2559, จาก

<http://www.brrd.in.th/rkb/>

ปัฐภากร สร้อยสูงเนิน. (2559). การยอมรับต่อระบบการจัดการคุณภาพข้าว (GAP) ของเกษตรกรในอำเภอวิเศษชัยชาญ

จังหวัดอ่างทอง. วารสารวิทยาศาสตร์เกษตร 46(3), 553-556.

ปัฐภากร สร้อยสูงเนิน. (2559). ศึกษาความต้องการส่งเสริมการเกษตรของเกษตรกรผู้ทำนา ตำบลเมืองเก่าอำเภอกบินทร์บุรี

จังหวัดปราจีนบุรี. การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มสธ. ครั้งที่ 7.

พงษ์ศักดิ์ อังสิทธิ์ (2551). แนวคิดเชิงวิเคราะห์เกี่ยวกับการส่งเสริมการเกษตร ในประมวลสาระชุดวิชา ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับ

การส่งเสริมการเกษตร หน่วยที่ 3. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

มูลนิธิข้าวไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์. (2552). ร่วมใจคุ้มครองพันธุ์ข้าวไทยเฉลิมพระเกียรติ. นนทบุรี : มติชน.

วัลย์ธิดา พลเสน. (2560). ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับนวัตกรรมการผลิตข้าวไรซ์เบอร์รี่ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในจังหวัด

สุพรรณบุรี. วารสารเกษตรพระจอมเกล้า, 35 (1), 11-24.

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2561). ข้อมูลข้าวเหนียวดำลิ้มผั่ว. สืบค้นวันที่ 26 ธันวาคม 2559, จาก

<http://www.oae.go.th/>

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 8

The 8th STOU National Research Conference

องค์การบริหารส่วนตำบลเข็กน้อย. (2558). แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาประจำปี พ.ศ. 2558 – 2562. เพชรบูรณ์ : องค์การบริหารส่วนตำบลเข็กน้อย..

